

Kanttekeningen bij de kalverhouderij;
bezien vanuit het dier

TEKST
JOHAN KLEIN HANEVELD,
EINDREDACTEUR

Op 17 oktober 2019 kwam in het TV-programma Zembla onder de titel 'Het gouden kalf' de kalverhouderij in Nederland aan de orde. Hierin werd onder andere kritiek geuit op de import van kalveren vanwege de lange reisduur en het risico op ziekte-insleep. De uitzending riep discussie op. Het TvD ging in gesprek met dierenartsen en belanghebbenden over verbetering van dierenwelzijn en -gezondheid in de kalverhouderij.

De VanDrie Group, met een jaaromzet van twee miljard euro wereldmarktleider op het gebied van kalfsvleesproductie, vindt dierenwelzijn, diergezondheid en voedselveiligheid belangrijk, stelt directeur Corporate Affairs Marijke Everts. "We hebben de omslag gemaakt naar groepshuisvesting, antibioticumreductie en monitoring van kritische stoffen. Op deze initiatieven volgde een veranderde wetgeving. Zo werd groepshuisvesting verplicht. Wat de omstandigheden in de kalverhouderij betreft lopen we in Nederland voor op onze buurlanden; zo is het antibioticagebruik in verhouding beduidend lager." Maar het kan beter, vooral gezien vanuit het perspectief van het dier. "We moeten de ethische kant van het verhaal ook meenemen en niet alleen kijken naar de economie," betoogt dierenarts Arabella Burgers, voorzitter van Caring Vets. Ook Frederieke Schouten van de Stichting Varkens in Nood, Dier & Recht en Caring Vets wil in navolging van 'evidence based medicine' naar 'evidence based welfare': "Over welzijn bestaan veel nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde inzichten." Bert van den Berg, programmamanager veehouderij van de Dierenbescherming, beaamt dit. "Welzijn is kwaliteit van leven zoals het dier dat ervaart. Daarom pleit ik voor een focus op de positieve aspecten van dierenwelzijn. Tot nu toe hebben we bij het bepalen van dierenwelzijn vooral gekeken naar omgevingsfactoren. In de Welzijnsmonitor Vleeskalveren die door de WUR is ontwikkeld – begeleid door de kalversector en de Dierenbescherming – wordt zoveel mogelijk aan het dier gemeten, inclusief het gedrag. Ik betreur het dat de kalversector deze welzijnsmonitor nog steeds nauwelijks gebruikt"

IDEALE SITUATIE

Wat is voor een kalf een leven dat het waard is geleefd te worden? Arabella Burgers begint hiervoor graag bij het begin: "Het is bewezen dat bij zoogdieren de moeder de

beste zorg biedt aan haar jong. Dierenartsen zeggen daarom bij iedere zoogdiersoort dat jonge dieren zo lang mogelijk bij de moeder moeten blijven. Vanuit het perspectief van koe en kalf is het dus beter kalveren langer bij de koe te houden en op hetzelfde bedrijf te laten opgroeien." Dat kalveren van hun moeder worden gescheiden is een belangrijk issue geworden. Everts verwijst naar het rapport van de RDA 'De staat van het dier', dat uitlegt dat mensen landbouwhuisdieren steeds meer hetzelfde beginnen te zien als gezelschapsdieren. Everts: "Maar we moeten oppassen dat we dieren te veel vermensenlijken."

"Op drie maanden nodigt de koe het kalf niet meer uit om te drinken," weet Van den Berg. "Dat zou een natuurlijk (in de zin van logisch, red.) speenmoment kunnen zijn." Vanuit veterinaire oogpunt ziet rundveedierenarts Peter Egberink, voorzitter van VEERkracht¹, voors en tegens bij het weghalen van het kalf bij de koe. "Voor het gedrag van het kalf en de ontwikkeling van het microbiom is het waarschijnlijk verstandiger kalveren de eerste dagen bij de koe en daarna zo snel mogelijk in een groep te huisvesten. Maar het is onder optimale omstandigheden ook te verdedigen om het kalf direct weg te halen bij de moeder." Hij waarschuwt dat als er een soort van zoogkoehouderij ontstaat, waarbij het kalf bij de koe blijft tot die is uit geproduceerd, de melkveehouderij zoals we die nu kennen zal verdwijnen. Dat vindt Burgers geen probleem. "De vraag is niet of het haalbaar is, maar of wij als beroepsgroep durven zeggen: dit is een betere optie, want dit komt het welzijn van koeien en kalveren ten goede."

EERDER AANPAKKEN

"Als het onder de omstandigheden bij een boer werkt om het kalf de eerste tijd bij de koe te laten, ben ik de eerste die dat zal toejuichen," stelt Egberink. "Ik word zelf blij van het principe. Maar deze werkwijze is op korte termijn onmogelijk in de hele sector te implementeren. Ondertussen blijven we verantwoordelijk voor de gezondheid en het welzijn van de kalveren in het huidige systeem." Het is

1 Veterinaire kenniscoöperatie voor de melkveehouderij VEERkracht bestaat uit Nederlandse rundveedierenartsen die een preventieve benadering, gebaseerd op kennis van fysiologie en stofwisseling, toepassen in hun dagelijkse werk. De benadering wordt ook wel als 'inside-outside' omschreven (in tegenstelling tot de klassieke outside-inside-benadering).

dus ook belangrijk de huidige manier van werken te verbeteren. Een groot knelpunt is volgens Egberink dat kalveren van verschillende melkveebedrijven op een verzamelcentrum bij elkaar worden gebracht. “Een melkbedrijf kan de hoogste gezondheidsstatus hebben en een sterk kalf afleveren, maar op het verzamelcentrum kan het in contact komen met kalveren met allerlei ziektes. Het ‘beste’ kalf – dat het minste specifieke antistoffen heeft – is dan het slechtste af.”

Ruurd Jorritsma, universitair hoofddocent herkauwersgezondheidszorg aan de faculteit Diergeneeskunde ziet de kloof tussen melkveehouder en kalverhouder als het grootste probleem. “De kalverhouderij draait op een product dat de melkveehouderij aanlevert. Toch zijn het twee gescheiden werelden. Daardoor is er onvoldoende overdracht van verantwoordelijkheden wat betreft dierenwelzijn, diergezondheid, voerregime etc. Als we deze kink in de kabel niet opheffen, krijgen we niet de verbetering die we wensen.” Volgens Jorritsma kan echte vooruitgang worden geboekt als beide groepen professionals verantwoordelijk worden voor het productieproces. “Zowel de melkveehouders als de kalverhouders moeten kunnen zien wat hun inspanningen voor het eindproduct opleveren.” Dat melkveehouders en kalverhouders van elkaar afhankelijk zijn begint steeds meer in de sectoren door te dringen. Egberink sprak met melkveehouders: “Ze voelen dezelfde druk als de kalverhouders. Ze zeggen: ‘we hebben elkaar nodig.’ Jorritsma: “Als de melkveehouders

en kalverhouders ontdekken dat het slimmer is kalveren van één bron bij elkaar te zetten, gaat het vliegen.” De volgende stap zou dus zijn een systeem op te zetten om tot een betere samenwerking te komen. “De melkveehouderij, kalversector en handel hebben een kalfvolgsysteem operationeel gemaakt,” weet Van den Berg. “Sommige kalverintegraties – waaronder Denkvit – experimenteren daarnaast met het vullen van kalverstallen met kalveren van vergelijkbare melkveebedrijven.” Dierenarts Eric van der Velden werkzaam bij kalverpraktijk Thewi, en voorzitter van de KNMvD-commissie vleeskalveren, heeft twee bedrijven onder zijn hoede die de kalveren direct van de melkveehouder krijgen. “De kalverhouders hebben er veel werk aan,” constateert hij, “maar ze scoren laag aan dierdagdoseringen. Er is op dit gebied dus zeker verbetering mogelijk.” De afspraken tussen melkveehouders en kalverhouderijen in Nederland kunnen verder uitgebreid worden. Zo kunnen er ‘veterinaire eenheden’ worden gevormd en begeleid. Van der Velden wijst op het al wat oudere idee van het kalverpaspoort: “Daarmee kunnen kalverbedrijven zorgen dat alleen kalveren met dezelfde gezondheidsstatus bij elkaar worden gezet.”

ANDERE VERBETERINGEN

Ook de VanDrie Group is zich ervan bewust dat er verbetering mogelijk is. Everts: “We bevinden ons in een transitie. Daarvoor moeten we samenwerken met alle stakeholders.” Het bedrijf wil bijvoorbeeld transporten

over lange afstanden reduceren. Bert van den Berg geeft aan dat kalveren uit Baltische landen problemen opleveren, niet alleen door de lange reis: "Die kalfjes worden in Polen bij elkaar gezet op een voorgeschreven rustplaats, een zogenoemd 'staging point'. Daar vindt selectie plaats en treedt verdere vermenging op." Van der Velden en Egberink zijn er voorstander van het transport uit Oost-Europa af te bouwen, omdat lange transporten per definitie gepaard gaan met grote stress. Everts waarschuwt wel dat niet alle lange afstandstransport zomaar is af te schaffen. Zo komen er momenteel ook veel kalveren uit Ierland. "Ik vind overigens wel dat we alles moeten doen om tijdens dat transport het dierenwelzijn zo goed mogelijk te bewaken."

Wat al flink verbeterd is, is het voerregime. Waar ze eerst alleen melk kregen, staat er nu ook een behoorlijke hoeveelheid ruwvoer op het menu van de kalveren. Van den Berg wijst erop dat voor blank kalfsvlees nog steeds met de gezondheid van het kalf wordt 'gespeeld' door aan het eind van de mestperiode het ijzergehalte in het voer af te bouwen waardoor de kalveren in de kritische zone van subklinische bloedarmoede komen. Hij pleit er verder voor, kalveren niet langer op roostervloeren te houden. "Op het melkveebedrijf is het gebruikelijk kalveren tot vier maanden op stro te houden. Dat kan ook op kalverbedrijven. Of zoek een andere manier om het ligcomfort te verbeteren." Volgens hem hoeven dierenartsen zich bij hun advies aan de veehouder niet te laten leiden door economische afwegingen. "Zo zou een boer meer naar de behoeften van het dier moeten kijken. De dierenarts is daarvoor de aangewezen adviseur. Schenk daarbij veel aandacht aan zaken als ligcomfort, bewegingsruimte en langvezelig, ijzerrijk voer."

GELD

Het mooiste zou zijn om een geheel nieuw systeem te ontwerpen, dat in één klap alle problemen oplost. Maar dat is volgens Egberink niet realistisch: "Als consumenten geven we minder dan 10 procent van ons inkomen uit aan ons voedsel. We moeten bereid zijn meer te betalen, zeker voor dierlijke producten." Juist in dit licht vindt Burgers het zo absurd dat we zoveel kalveren importeren: "Jonge dieren urenlang op transport; daar kunnen we als dierenartsen toch niet achter staan?"

Van der Velden ziet dat er gelukkig steeds meer mensen zijn die meer willen uitgeven aan een stukje vlees. "Kijk naar lokale initiatieven zoals de Herenboeren en het succes van het 'Beter Leven'-keurmerk."

Een probleem is dat er in Nederland weinig kalfsvlees wordt gegeten. De prijzen worden dus vastgesteld op de wereldmarkt. Jorritsma stelt daarom voor producten op basis van melk en kalfsvlees aan elkaar te koppelen. "De productie van die twee is namelijk gekoppeld, dus de afzet zou ook moeten worden gekoppeld." Schouten vindt dat een goed idee: "Dan worden consumenten gedwongen eerlijk te kijken naar het product melk - en wat daarbij komt kijken." Ze roept kalfsvleesproducenten op, zich te richten op de markt die het welzijn van kalveren wél belangrijk vindt. "In de komende jaren kun je de methode van het kalf die bij de koe blijft naast de huidige kalverhouderij opbouwen," suggereert Van den Berg. "Je zou kalveren na drie maanden opfok zes maanden in de wei kunnen laten lopen en daarna in een open front stal op stro kunnen afmesten. Jong rundvlees zal aanvankelijk een nicheproduct zijn. We kunnen ons voor de afzet richten op de driehoek Londen, Parijs, Berlijn, waar dezelfde maatschappelijke discussies worden gevoerd als bij ons."

SAMENGEVAT VINDEN DE GESPREKSPARTNERS VAN DE KALVERHOUDERIJ:

Knelpunten op het vlak van welzijn en gezondheid

- Langdurig transport (ongeacht welzijn tijdens transport);
- Verzamelcentra en mengen van dieren van verschillende herkomst;
- Het gebrek aan ligcomfort op roosters;
- Te weinig ijzerrijk ruwvoer (op de kritische ondergrens van bloedarmoede).

Mogelijkheden voor innovatie

- Kalf zo lang mogelijk bij de koe;
- Weidegang (in combinatie met langere levensduur);
- Gedeelde verantwoordelijkheid melkvee- en kalverhouderij;
- Koppeling afzet melkproducten en kalfsvlees in nieuwe systemen.